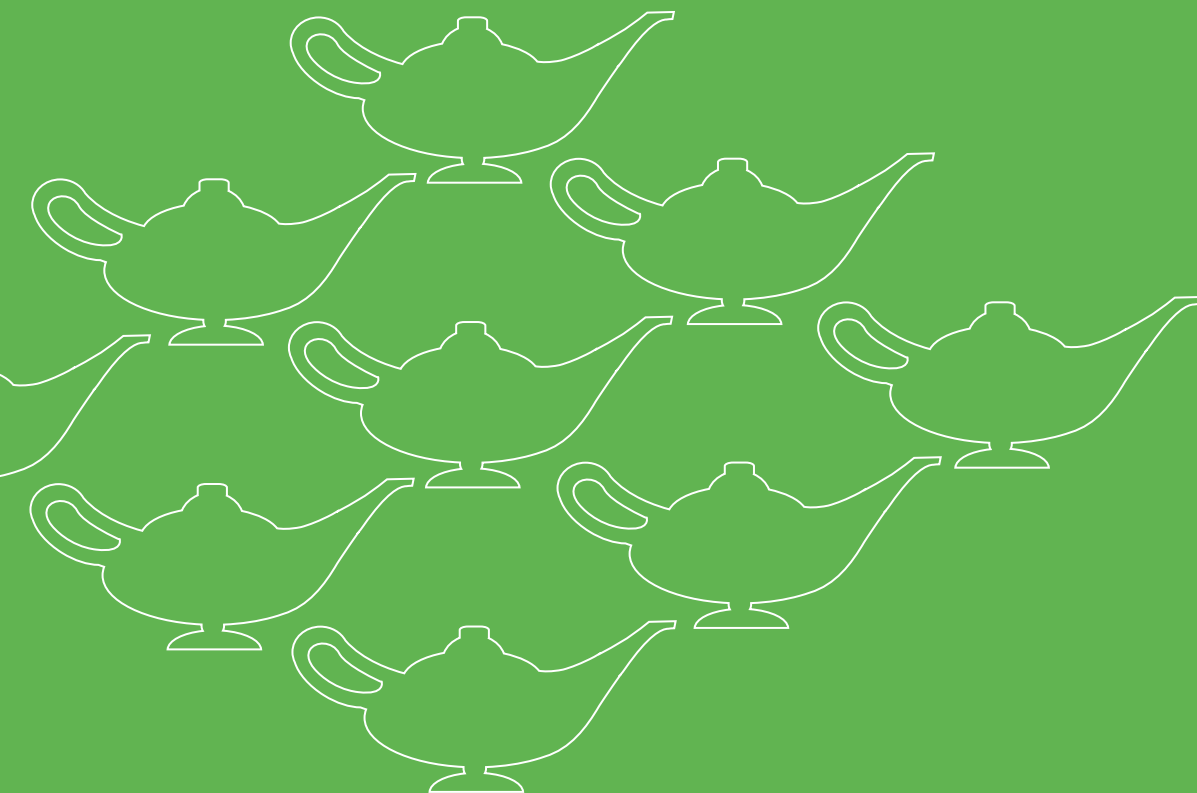

SJUKSKÖTERS KOR FÖR PALLIATIV OMVÅRDNAD

KOMPETENSBEKRIVNING AVANCERAD NIVÅ

Specialistsjuksköterska med inriktning palliativ vård

Produktionsfakta

UTGIVARE: Svensk sjuksköterskeförening

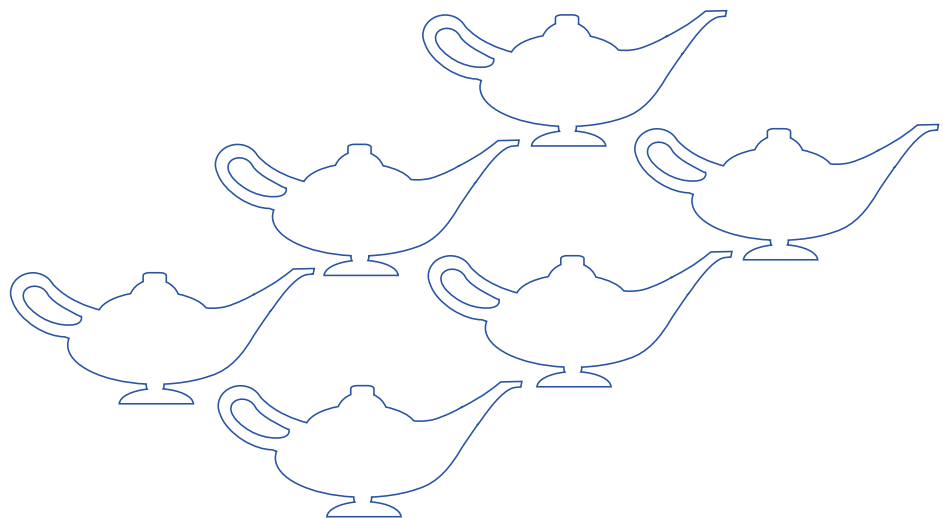
GRAFISK FORM & REPRO: Losita Design AB

REVIDERAD: 2019

ISBN-NR: 978-91-85060-52-8

INNEHÅLL

- 4 Förord
- 6 Syfte
- 7 Bakgrund
- 8 Arbetsprocess
- 8 Arbetsgrupp
- 10 Palliativ vård
- 11 Samverkan i team
- 12 Evidensbaserad vård
- 13 Förbättringskunskap och kvalitetsutveckling
- 14 Säker vård
- 15 Informatik

FÖRORD

Riksföreningen sjuksköterskor för palliativ omvårdnad (SFPO) (Swedish Palliative Nursing Association) bildades 2002 med uppgift att tillsammans med Svensk sjuksköterskeförening beskriva, utveckla och stärka sjuksköterskors yrkeskunskande, professionella roll och yrkesetiska förhållningssätt i palliativ omvårdnad. Den första utgåvan av *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska med specialisering inom palliativ omvårdnad* utkom 2008.

Kompetens inom palliativ omvårdnad är under ständig utveckling och påverkas exempelvis av patienters behov av palliativ vård och närståendes behov av stöd samt av olika yrkesorganisationer, lärosäten och myndigheter. Därför har Riksföreningen sjuksköterskor för palliativ omvårdnad beslutat att revidera kompetensbeskrivningen utifrån aktuell kunskap, vetenskap och beprövad erfarenhet.

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård har en examen på avancerad nivå. Specialistsjuksköterskan ansvarar för att tillämpa evidensbaserad palliativ vård med garanti för palliativ omvårdnad i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Specialistsjuksköterskan har, oavsett vårdkontext förmåga att identifiera, initiera och ge kroppsnära, existentiell, social och känslomässig omvårdnad till patienter i behov av palliativ vård, samt genomföra medicinska bedömningar kring exempelvis farmakologisk behandling i symtomlindrande syfte. Detta ställer höga krav på sjuksköterskans yrkeskompetens och förmåga att samverka med patient, närstående, övrig personal inom teamet och med andra vårdteam.

Palliativ omvårdnad är personcentrerad och innebär den allmänna och specifika omvårdnad som ges till patienter vars liv är hotat av åldrande eller av obotlig sjukdom samt stöd till närstående. Palliativ omvårdnad syftar till att utifrån en helhetssyn på människan aktivt främja upplevelse av hälsa och välbefinnande samt främja en värdig död. Palliativ omvårdnad är ett område under stark utveckling. Syftet är att tillgodose patientens vårdbehov, och närståendes behov av stöd samt motsvara samhällets förväntningar på en god, säker och tillgänglig vård. Palliativ omvårdnad är inte begränsad till ålder, kön, diagnos, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, och ges oberoende av tid på dygnet, plats och vårdform.

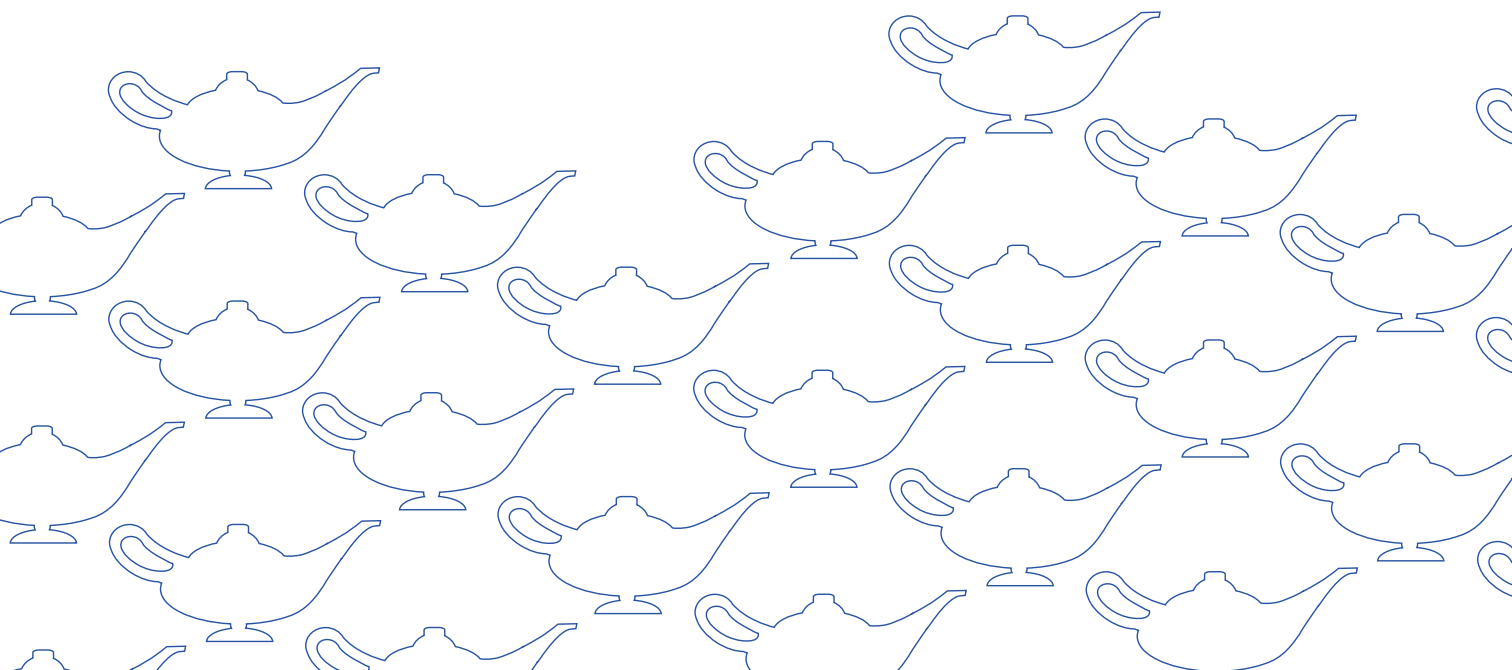
Palliativ vård delas internationellt in i tre delar: ett palliativt förhållningssätt, allmän palliativ vård och specialiserad palliativ vård. Specialiserad palliativ vård utförs av professioner som enbart arbetar med palliativ vård och vars huvudsakliga uppgift riktas mot att hantera komplexa problem vilka kräver speciell färdighet och kompetens.

Den palliativa vårdens värdegrund kan sammanfattas med ledorden närhet, helhet, kunskap, och empati. Med stöd av ledorden kan sjuksköterskan ge vård till patienter utifrån ett professionellt förhållningssätt som innebär att vara närvarande, ge omvårdnad utifrån en helhetssyn baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet, samt visa omtanke om och förståelse för patient och närstående.

Riksföreningen sjuksköterskor för palliativ omvårdnad anser att det är viktigt med ett nationellt dokument som beskriver kompetens, yrkeskunnande och förhållningssätt som krävs för att arbeta som specialistsjuksköterska i palliativ vård. Dokumentet ska skildra den unika kompetens som krävs i möten med patienter som har behov av palliativ vård, och även deras närstående, i samband med obotlig sjukdom, döende och död. Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska med examen på avancerad nivå med inriktning palliativ vård beskriver det unika i kompetensområdet palliativ omvårdnad.

Christine Karlsson

Ordförande, Sjuksköterskor för palliativ omvårdnad

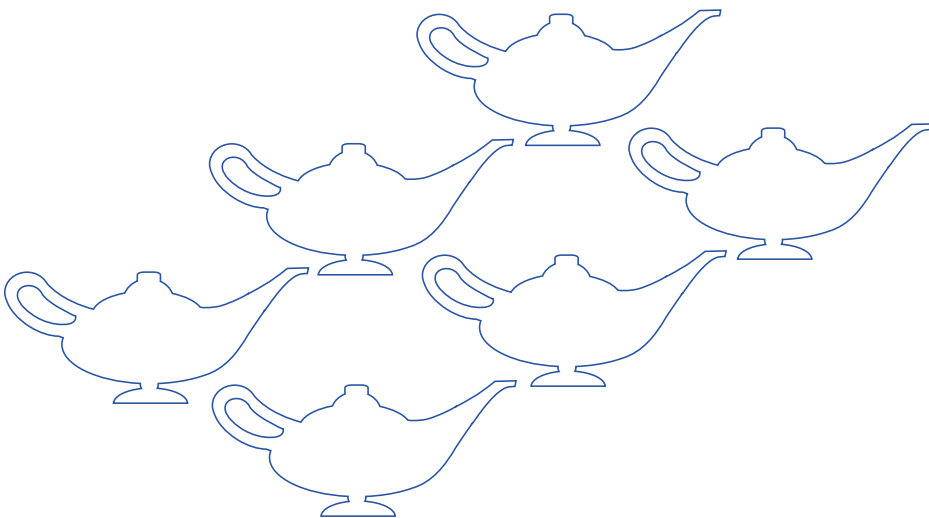

SYFTE

Denna kompetensbeskrivning för specialistsjuksköterskor med inriktning palliativ vård ger uttryck för de rekommendationer som SFPO vill ge avseende yrkesgruppens yrkeskunskande och kompetens och komplettera Svensk sjuksköterskeförenings kompetensbeskrivning för legitimerade sjuksköterskor 2017.

Kompetensbeskrivningen och dess tillämpning bidrar till

- en säker och god palliativ vård
- stöd till närstående vid obotlig sjukdom och efter dödsfallet
- att specialistsjuksköterskans kunskap, färdigheter, förhållningssätt och ansvarsområde säkerställs oavsett vårdkontext
- stöd till arbetsgivare som ansvarar för att säkerställa den kompetens som behövs för palliativ vård
- vägledning i utformning av utbildning för högskolor och universitet med inriktning specialistsjuksköterskor inom palliativ vård

BAKGRUND

En legitimerad sjuksköterska med examen på avancerad nivå med inriktning palliativ vård, ska ha en beredskap inför det oväntade och oförutsägbara. Sjuksköterskan ska uppmärksamma symtom, problem och tecken baserat på komplexa tillstånd samt tidigt identifiera och bedöma dessa. Detta innefattar färdigheter att i dialog med patienter och i förekommande fall med närstående identifiera psykiska, sociala, existentiella och kroppsliga problem och behov. Sjuksköterskan ska på ett självständigt sätt kunna planera, utföra och utvärdera allmän och specialiserad palliativ omvårdnad baserad på evidens och bästa praxis, samt vid behov påbörja medicinsk behandling. Att verka självständigt innebär att ha prioriteringsförmåga och handlingsberedskap vid komplexa vård-situationer. Dessutom ska sjuksköterskan samverka i och utanför vårdteamet.

Samband har påvisats mellan grad av kompetens hos sjuksköterskor och patienters möjlighet till välbefinnande och överlevnad. För att kunna utföra palliativ omvårdnad baserad på evidens, bästa praxis och säker vård krävs sjuksköterskor med specialisering inom palliativ vård. Det är mot denna bakgrund sjuksköterskans unika kompetens inom palliativ omvårdnad tydliggörs och beskrivs. Att omhänderta och vårda patienter med palliativa vårdbehov i alla åldrar innebär att tillsammans med patient och i förekommande fall närstående fatta beslut, ibland trots begränsad information. Specialistsjuksköterskan måste kunna prioritera och koordinera vårdåtgärder utifrån patienternas tillstånd, behov och tillgängliga resurser samt tillämpa palliativ omvårdnad och medicinska åtgärder.

Efter att den första kompetensbeskrivningen publicerats har den palliativa vården förändrats och utvecklats, och därmed även sjuksköterskans ansvarsområde, krav och möjligheter, vilket kräver att kompetensbeskrivningen revideras för att fortsätta vara ett aktuellt och användbart dokument.

En specialistsjuksköterskas kompetens med inriktning palliativ vård ska ses i relation till de sex kärnkompetenserna Personcentrerad vård, Samverkan i team, Evidensbaserad vård, Förbättringskunskap, Säker vård och Informatik, och utifrån den palliativa vårdens värdegrund som präglas av egenskaper som närhet, helhet, kunskap och empati.

ARBETSPROCESS

Arbetsgruppens medlemmar har lång klinisk erfarenhet som sjuksköterskor på olika palliativa enheter i Sverige och bedriver forskning inom området.

Arbetsprocessen har inneburit genomgång av för ämnet relevanta dokument, såsom nationella riktlinjer och vetenskaplig litteratur. Genom remissförfarande har personer från olika verksamheter bidragit med synpunkter till kompetensbeskrivningen som reviderats i dialog med företrädare för Svensk sjuksköterskeförening.

ARBETSGRUPP

Ingela Beck, leg. sjuksköterska, universitetslektor i omvårdnad, Högskolan Kristianstad, Fakulteten för Hälsovetenskap och forskare vid Palliativt Utvecklingscentrum, Lunds universitet och Region Skåne

Christina Melin-Johansson, specialistsjuksköterska inom distrikt och kirurgi, professor i palliativ vård, Ersta Sköndal Bräcke högskola, Institutionen för vårdvetenskap och Palliativt forskningscentrum, Stockholm

Jane Österlind, leg. sjuksköterska, med. dr, Ersta Sköndal Bräcke högskola, Institutionen för vårdvetenskap och Palliativt forskningscentrum, Stockholm

REFERERENSGRUPP

SFPOs styrelse:

Ann-Marie Bergström, leg. sjuksköterska, magisterexamen, diplomerad i palliativ omvårdnad, kvalitetsutvecklare Palliativ vård och ASIH Hässleholm

Anette Duarte, leg. sjuksköterska, kvalitetsutvecklare/NVP-koordinator, Palliativt Utvecklingscentrum, Lunds universitet och Region Skåne

Christine Karlsson, specialistsjuksköterska onkologi med inriktning palliativ omvårdnad, diplomerad i palliativ omvårdnad, Palliativ vård och ASIH, Trelleborg

Maria Mjörnberg, leg. sjuksköterska, diplomerad i palliativ omvårdnad, Masterexamen i palliativ vård, ASIH, Stockholm

Maria Nyh, specialistsjuksköterska palliativ vård, SSIH Västernorrland

Maria Olsson, specialistsjuksköterska onkologi, Palliativt Rådgivningsteam Kalmar län och Svenska Palliativregistret

Helene Rygert, leg distriktsköterska, fil mag omvårdnad, diplomerad i palliativ omvårdnad, Ekhagens Gästhem och palliativa team, Jönköpings kommun

Eva Åstradsson, leg. sjuksköterska, diplomerad i palliativ omvårdnad, LAH, Universitetssjukhuset i Linköping

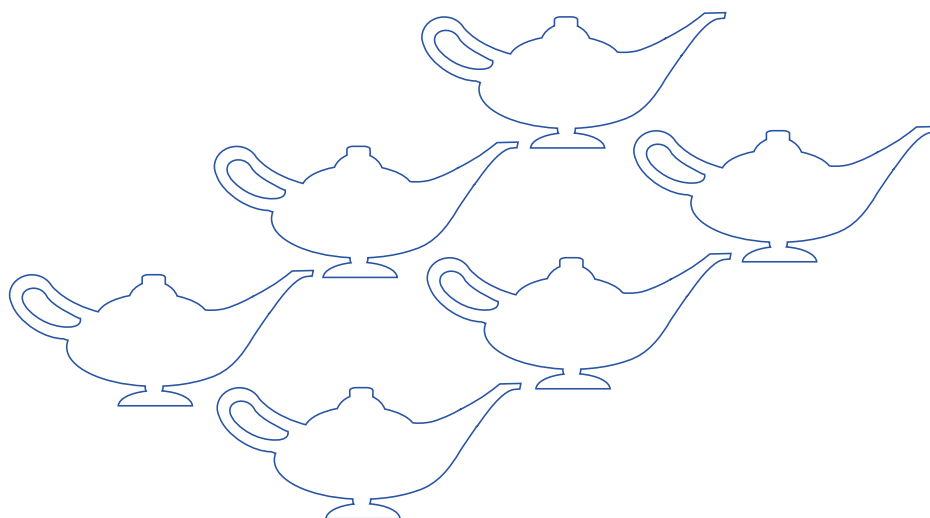
Hanna Österholm, specialistsjuksköterska onkologi, fil mag, ASiH Roslagen och SPSV Byle Gård Förenade Care AB

Rådgivande personer:

Anette Alvariza, specialistsjuksköterska i cancervård, docent i palliativ vård, Ersta Sköndal Bräcke högskola, Institutionen för vårdvetenskap och Palliativt forskningscentrum, Stockholm

Anna Klarare leg. sjuksköterska, universitetslektor Ersta Sköndal Bräcke högskola, Institutionen för vårdvetenskap, Stockholm

Birgit H Rasmussen, leg. sjuksköterska, professor i omvårdnad med inriktning mot palliativ vård, Lunds universitet och Palliativt Utvecklingscentrum, Lunds universitet och Region Skåne

Palliativ vård

Palliativ vård präglas av ett personcentrerat förhållningssätt och avser den individuella vården av hela människan till livets slut. Patienter och deras närstående ska ses som unika personer med individuella behov. Målet med vården är att uppnå bästa möjliga välbefinnande och att fysiska, psykosociala och existentiella behov bemöts utifrån ett helhetsperspektiv i vården.

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska sträva efter att bevara patientens och dess närståendes integritet och värdighet. Sjuksköterskan ska också utifrån ett personcentrerat förhållningssätt, med utgångspunkt från en persons specifika behov och komplexa sjukdomstillstånd, förebygga och lindra symtom och andra problem genom att identifiera, analysera och behandla fysiska, psykiska, sociala och existentiella problem. Vidare arbetar specialistsjuksköterskan med att tillgodose medicinska behov som påverkar sjukdomsförlopp i positiv riktning samt ansvara för att tillgodose omvårdnadsbehov för bästa möjliga välbefinnande och en värdig död. Det är av vikt att specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård vid omhändertagandet stärker känslan av säkerhet och trygghet genom att visa medkänsla och skapa en miljö som är lugn och trygg samt inger hopp.

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska ha kunskaper och färdigheter att

- tillgodose patienters omvårdnadsbehov på ett fysiskt, psykiskt, relationellt, existentiellt, andligt och kulturellt plan,
- Identifiera och understödja patientens egna resurser och känsla av sammanhang och mening samt främja hälsa och en värdig död för ökat välbefinnande i livets slutskede,
- förstå och lindra smärta och andra svåra problem samt utvärdera vidtagna vårdåtgärder,
- identifiera och initiera behov av undersökningar och underlätta genomförandet av dessa samt ge det stöd som är nödvändigt för att lindra smärtsamma symtom och komplikationer,
- identifiera patienter i särskilt sårbara eller utsatta situationer och medverka till att underlätta deras livssituation,
- erbjuda organiserat stöd till patienter och deras närstående,
- bemöta sorg hos patienter och närstående, ge stöd vid sorgereaktioner och möjlighet till samtal för att förebygga komplicerad sorg,
- vara öppen, lyhörd, ärlig och närvarande med en vilja och förmåga att samtala

om existentiella frågor som livet och döden, om rädsla och oro samt om vad döden innebär,

- ombesörja att patienter erbjuds stöd och närhet in till livets slut,
- möta patienter och dess närstående på ett värdigt, respektfullt och jämlikt sätt,
- skapa förutsättningar för samskapande och delaktighet för patienter och deras närstående i beslutstagande och vårdprocesser med hänsyn tagen till den sårbara situationen de befinner sig i.

Samverkan i team

Inom palliativ vård är teamarbete med övriga yrkesgrupper, patienter och närstående en central utgångspunkt och samarbetet med andra verksamheter eller i samhället i stort. Specialistsjuksköterskan ska främja en interprofessionell vård och omvårdnad av patienter som har behov av palliativ vård samt ge stöd till närstående. Sjuksköterskan ska även vara väl införstådd med betydelsen av teamets gemensamma insatser för patienter och närståendes välbefinnande.

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska ha kunskaper och färdigheter att

- på ett respektfullt sätt ge utrymme för och möjliggöra att alla personal-kategoriernas, patienters och närståendes kunskap och kompetens tas till vara,
- medverka till att vårdens resurser utnyttjas på bästa sätt med hänsyn till patienters och närståendes unika vårdbehov,
- i dialog informera och undervisa medarbetare och annan personal i olika vårdkontext om frågor som rör palliativ omvårdnad,
- leda och stödja medarbetare samt stödja patienter och närstående i komplexa vårdssituationer,
- medverka i uppföljning av de mål och resultat som skapats genom samverkan i teamet,
- initiera och leda reflektiva samtal med medarbetare, patienter och närstående inom teamet och annan personal.

Evidensbaserad vård

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska arbeta evidensbaserat genom att ha kunskap och förmåga att leda och utforma omvårdnadsarbetet utifrån bästa tillgängliga kunskap, patienters och närståendes erfarenheter, önskemål, situation och kontext.

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska ha kunskaper och färdigheter att

- tillämpa bästa vetenskapliga resultat relaterat till palliativ omvårdnad som specialistsjuksköterskan ansvarar för,
- inkludera forskningsresultat vid argumentation för palliativ omvårdnad i interna/externa beslutsprocesser,
- implementera bästa tillgängliga kunskap utifrån patienters behov av palliativ vård, erfarenheter och önskemål,
- fungera som konsult med fördjupad kunskap och vetenskaplig utbildning för undervisning i sitt specialtområde till andra verksamheter,
- utveckla, använda och kontinuerligt utvärdera beslutsstöd och kliniska riktlinjer för de delar av vården som ryms inom sjuksköterskans specialistområde,
- pröva och vidareutveckla rutiner och metoder för hög patientsäkerhet och god kvalitet av omvårdnaden,
- utifrån patienters specifika situation och önskemål i dialog kommunicera evidensbaserad vård med patienter, närstående och medarbetare.

Förbättringskunskap och kvalitetsutveckling

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska utveckla vården utifrån patienters behov av palliativ vård för en evidensbaserad och säker omvårdnad samt en värdig död. Det innebär att förstå hur vård och omsorgsorganisationer och deras olika system och processer är utformade.

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska ha kunskaper och färdigheter att

- identifiera kunskapsbrister och klargöra behovet av forskning inom palliativ omvårdnad,
- initiera och driva förbättringsarbete i palliativ omvårdnad genom att använda vedertagna modeller för förbättringsarbete,
- medverka till utveckling och användning av kvalitetsindikatorer i palliativ omvårdnad
- aktivt medverka i arbete med nationella kvalitetsregister,
- identifiera faktorer som utgör ett hot mot evidensbaserad och säker omvårdnad samt arbeta systematiskt för att förhindra vårdskador,
- självständigt bedriva utvecklingsarbete inom palliativ vård,
- med hjälp av informations och kommunikationsteknologi utveckla, införa och använda vårdplaner och vårdprogram för en evidensbaserad och säker palliativ vård.

Säker vård

Personal inom hälso- och sjukvård har ett ansvar att arbeta enligt patientsäkerhetslagen och följa de regelverk och föreskrifter som styr hur vården ska ges. Palliativ vård ska bedrivas enligt vetenskap och beprövad erfarenhet och ge förutsättningar för en säker vård. Specialistsjuksköterskor med inriktning palliativ vård ska finnas inom de verksamheter där personer med palliativa vårdbehov vårdas.

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska ha kunskaper och färdigheter att

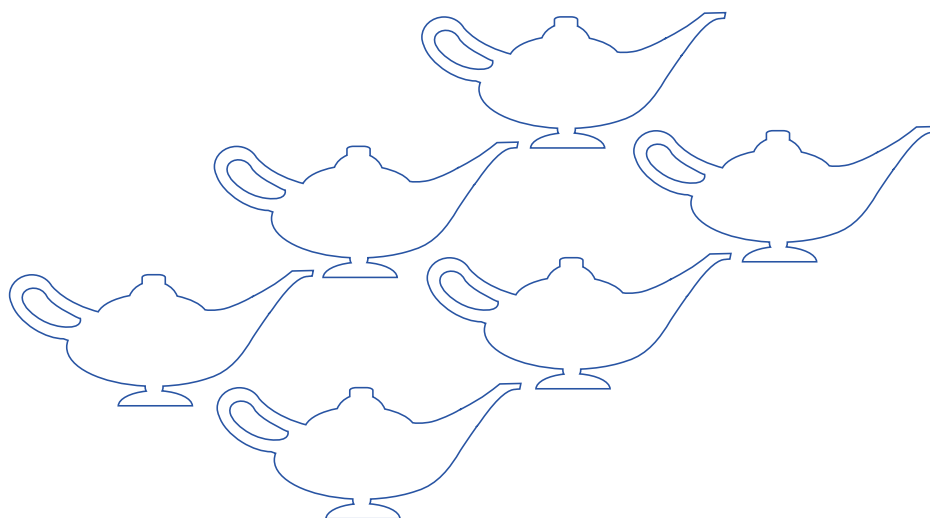
- undervisa patienter och deras närstående om sjukdom, behandlingsåtgärder och effekter samt risker av behandling för att de aktivt ska kunna bidra till sin egen säkerhet,
- prioritera patienters behov samt förebygga och lösa uppkomna situationer tillsammans med teamet,
- utföra ett professionellt arbete och bemöta patienter, närstående och medarbetare på ett respektfullt sätt så att teamet kan genomföra en god arbetsinsats för en säker palliativ vård,
- arbeta med ansvarssystem och säkerhetsarbete med utgångspunkt i självständighet,
- använda och värdera kliniska riktlinjer, kvalitetsindikatorer och standardiserade rutiner på både lokal och nationell nivå,
- använda strukturerade verktyg för bedömning av symtom, problem och behov, samt stödja, motivera och undervisa kring användningen av dessa,
- tidigt identifiera, värdera, föreslå och organisera analyser av risker och förebygga brister i vården, både generella och specifika för palliativ vård samt för arbetsmiljön,
- utöva och handleda i medicinsktekniska kunskaper och färdigheter på ett patientsäkert sätt, samt värna om hållbar utveckling utifrån etik, miljö, ekonomi och jämlikhet.

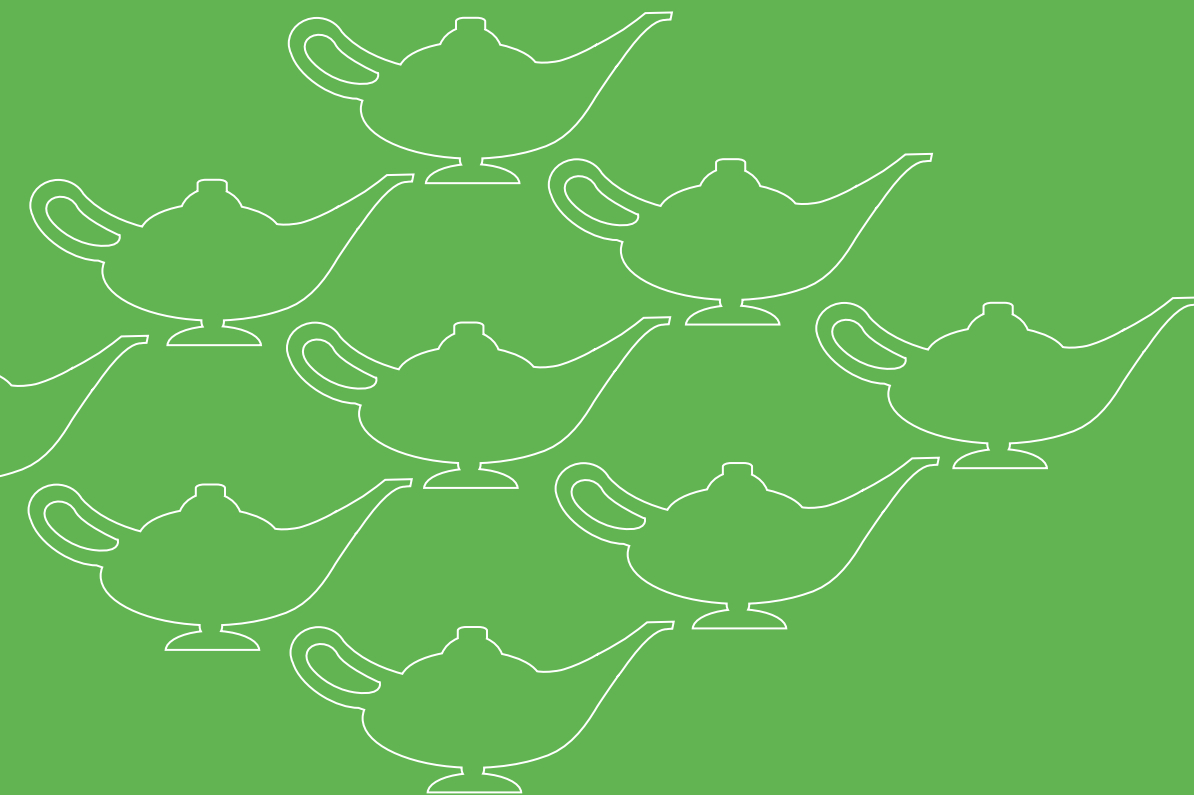
Informatik

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård har fördjupad kunskap om digitala informations och kommunikationssystem (IKTsystem) där avsikten är att tillförsäkra att patienter vars liv går mot sitt slut på grund av åldrande eller av obotlig sjukdom får sitt vårdbehov och sin säkerhet tillgodosedd.

Specialistsjuksköterskan med inriktning palliativ vård ska ha kunskaper och färdigheter att

- identifiera, samla in och dokumentera relevant patientinformation på ett systematiskt sätt med stöd av digitala IKTsystem för att stödja vård och omvårdnad,
- använda digitala IKTsystem för att samordna och förmedla trygghet genom anpassad kommunikation/dialog,
- hantera digitala IKTsystem så att god sekretess, integritets och konfidentialitetsskydd tillgodoses samt att systemen garanteras vara patientsäkra,
- identifiera patienters behov av information och undervisning med speciell hänsyn till den sårbara situationen de befinner sig i,
- identifiera patienters behov av information och undervisning om egenvård via digitala IKTsystem,
- identifiera behov av information och undervisning till medarbetare i verksamheten och berörd personal i vårdkedjan i frågor som rör digitala IKTsystem i palliativ vård.

Sjuksköterskor för palliativ omvårdnad
www.swenurse.se/palliativomvardnad

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tel 08-412 24 00
www.swenurse.se